

Woody og viden

Af

Vincent F. Hendricks, dr. phil., ph.d., professor i formel filosofi, Roskilde Universitet

I filmen *Annie Hall* siger Woody Allen midtvejs:

”Hvad hvis alt er en illusion? Så har jeg uden tvivl betalt for meget for mit gulvtæppe!”

Citatet illustrerer en signifikant videnskabsteoretisk pointe: Det kan være rationelt at stille sig kritisk, og måske oven i købet *skeptisk*, over for den videnskabelige undersøgelse ... men, der er grænser.

Meget vides ikke om dem, der introducerede skepticismen som et decideret filosofisk standpunkt. Kaldet de *akademiske skeptikere* med Arcesilaus og Carneades i spidsen overtog de Platons akademi ca. 200-300 fvt. og henholdt sig til det sokratiske diktum om, at ”Det eneste jeg ved, er, at jeg intet ved”. De nedfældede ikke noget idet man ikke mente at kunne have viden om, at papyrusrullen faktisk var der, selvom det unægteligt kunne tage sig sådan ud; fældede ej heller dom om noget da ingen sikkerhed kunne opnås om verdens eksistens, endsige beskaffenhed og indhold – så hvorfor overhovedet forsøge sig? Målet med denne afholdenhed var ”ataraxia” – sjælefred.

Set fra et filosofi- og videnskabshistorisk perspektiv blev det så som så med sjælefreden. Skeptiske overvejelser findes jævnligt herfra og frem hos eksempelvis Sextus Empiricus, Descartes, Hume, Kant, etc. og kulminerer med hårtrukne tankeeksperimenter som filosoffer af uransagelige årsager vælger at latterliggøre sig igennem overfor både videnskaben og hverdagen i det 20. århundrede.

Den moderne version af den skeptiske tvivl formuleres i spørgsmålet: Hvordan er viden mulig, hvis der er mulighed for, at vi tager fejl? Siden Platon har idéen været, at viden er sand og ufejlbarlig. Den nymodens skeptiske dagsorden består nu i at generere modeksempler til denne standarddefinition af viden og det har været en veritabel industri for filosoffer startende med den indflydelsesrige Harvard-filosof Hilary Putnam og hans legendariske ”hjerner-i-kar”-eksempel fra 1983 (og som Wachowski-brødrene siden fandt anvendelse for i filmtrilogien *Matrix*). Forestil dig nu, at en onskabsfuld videnskabsmand har taget din hjerne ud af kraniet på dig, placeret den i et kar fuld af nærende væsker, og med elektroder opkoblet til en supercomputer stimulerer din hjerne således, at du tror alt er normalt, selvom det næppe kunne være mere unormalt. I dette tilfælde ville du ikke kunne vide, at du ikke er en hjerne i et kar, for alt synes jo normalt, og det er i øvrigt falsk, at du sidder og læser avisen, for det er noget

supercomputeren simulerer for dig. Her har vi en mulighed for fejl, og viden er hermed demonstreret umulig.

Suk! Det er i denne slags klæder, at filosofien bliver en pinlig og pinagtig affære. At spørge en fysiker om det er en relevant mulighed for fejl, at hans voltmeter er kalibreret forkert når han måler spændingsfaldet over et LRC-kredsløb er rimelig nok; at spørge selv samme fysiker om det er en relevant mulighed for fejl, at han er et hjerne i et kar vidner kun om rod i topoen hos den, der spørger. Den britiske zoolog Peter Brian Medawar har på et tidspunkt ytret:

Læger anvender ordet "iatrogenisk" om handicap, der er konsekvenser af lægelig behandling. Det er vores opfattelse, at et sådan ord bør præges så det kan henvise til filosofiske vanskeligheder som filosoffer selv er ansvarlige for.

Woody har også set det: Filosofiens største fjende er ikke skepticismen, men filosofferne selv når de hovedløst skaber problemer i hverdagen og videnskaben ingen af de to sidstnævnte alligevel vil anerkende.